

POSTĘPOWANIE KARNE NSP (Z)

ZAJĘCIA NR 14:

NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA

mgr Błażej Boch
Katedra Postępowania Karnego
Wydział Prawa, Administracji i
Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA

Nadzwyczajne środki zaskarżenia – środki prawne służące do wywołania kontroli i wzruszenia **prawomocnego orzeczenia sądowego kończącego postępowanie**

Kontrola orzeczenia, które nie podlega już zaskarżeniu w zwykłym trybie instancji. Nadzwyczajne środki zaskarżenia to „wentyl bezpieczeństwa”, który stwarza możliwość wyeliminowania najpoważniejszych błędów wymiaru sprawiedliwości zawartych w prawomocnych orzeczeniach.

Bezpieczeństwo prawne wymaga – z jednej strony – aby orzeczenie w pewnym momencie stało się prawomocne (niewzruszalne), ale z drugiej strony nie można wykluczyć, że w toku instancji nie dostrzeżono określonych uchybień.

KIEDY ORZECZENIE STAJE SIĘ PRAWOMOCNE?

1. upłynął termin do wniesienia środka odwoławczego (art. 445 i 460) i strona nie wniosła w tym terminie tego środka
2. upłynął termin do złożenia wniosku o uzasadnienie orzeczenia
3. stronie odmówiono przyjęcia środka odwoławczego (art. 429), a nie zaskarżyła tego zarządzenia lub zaskarżyła, ale zostało ono utrzymane w mocy
4. strona cofnęła środek odwoławczy, a brak jest podstaw do rozpoznania go mimo cofnięcia (art. 432)
5. orzeczenie zostało wydane przez sąd odwoławczy w wyniku wniesienia środka odwoławczego
6. wyrok nakazowy staje się prawomocny, jeżeli oskarżony lub oskarżyciel nie wniosą sprzeciwu w ciągu 7 dni od daty doręczenia wyroku lub cofną sprzeciw (art. 507)

PRAWOMOCNOŚĆ ORZECZENIA

Prawomocność orzeczenia = zakaz ponownego wszczynania procesu o to samo, czyli o ten sam czyn tej samej osoby (*ne bis in idem*).

Niemożliwość zaskarżenia orzeczenia w trybie instancji – prawomocność **formalna**

Zakaz ponownego wszczynania postępowania o to samo – prawomocność **materialna**

Orzeczenie prawomocne formalnie i materialnie może być wzruszone jedynie w drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

NADZWYCZAJNE ŚRODKI ZASKARŻENIA

Kasacja

Wznowienie postępowania

Skarga na orzeczenie sądu odwoławczego

Wniosek o stwierdzenie nieważności orzeczenia wydanego wobec osoby represjonowanej za działalność na rzecz niepodległego bytu państwowego

Skarga nadzwyczajna

KASACJA

KASACJA – INFORMACJE OGÓLNE

Nadzwyczajny środek zaskarżenia, przysługujący od **prawomocnych** orzeczeń. W k.p.k. wyróżniono dwa rodzaje kasacji:

1. **Kasacja zwyczajna (kasacja strony)** – wnoszona przez **stronę** postępowania; przysługuje od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego oraz prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i orzeczeniu środka zabezpieczającego z art. 93a k.k.

2. **Kasacja nadzwyczajna (kasacja w obronie prawa)** – środek zaskarżenia przysługujący od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie w sprawie. Kasację nadzwyczajną mogą wnieść wyłącznie podmioty wskazane w art. 521 k.p.k.

Jednym z celów kasacji jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa i stanie na straży prawidłowości stosowania prawa przez sądy.

KASACJA STRONY — ZAKRES PRZEDMIOTOWY I PODMIOTOWY

Kasacja przysługuje od **prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie** oraz **prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego z art. 93a k.k.**

Kasacja nie przysługuje zatem m. in. od:

- wyroku nakazowego
- prawomocnego wyroku sądu I instancji
- prawomocnych wyroków sądu II instancji, które nie kończą postępowania w sprawie np. od wyroku kasatoryjnego (uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji)

Kasację może wnieść strona, **która wcześniej zaskarżyła orzeczenie sądu I instancji**. Jeżeli strona nie zaskarżyła orzeczenia, może wnieść kasację tylko wtedy, gdy zostało zaskarżone przez drugą stronę i wyrok sądu I instancji został zmieniony na niekorzyść strony, która nie wniosła apelacji.

- Wyjątek – zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Kasację od wyroku sądu odwoławczego może wnieść strona, która wcześniej nie zaskarżyła orzeczenia sądu I instancji.

KASACJA STRONY — POSTAWY KASACYJNE

Art. 523

rażące naruszenie prawa (art. 438 pkt 1 i 2), jeżeli mogło mieć **istotny wpływ** na treść orzeczenia. **Kontroli kasacyjnej nie obejmują wątpliwości co do ustaleń faktycznych!** Kontroli kasacyjnej nie podlegają ustalenia faktyczne, ale sposób ich dokonania

bezwzględne przyczyny odwoławcze

Kasację na korzyść oskarżonego można wnieść **w razie skazania za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.**

Kasację na niekorzyść — w razie **uniewinnienia** oskarżonego albo umorzenia postępowania oraz umorzenia z **powodu niepoczytalności sprawcy**

Ograniczenia nie obowiązują wtedy, gdy zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza (art. 439) oraz w przypadku kasacji nadzwyczajnej

RAŻĄCE NARUSZENIE PRAWA

Zwrot bardzo oceny.

Obraza prawa powinna mieć charakter wyraźny, niewątpliwy, dający się łatwo stwierdzić i mający znaczny „ciężar gatunkowy”. Trzeba uwzględnić „jakość” naruszenia prawa, która świadczy o poważnym uchybieniu, zbliżonym do bezwzględnych przyczyn odwoławczych.

Pod pozorem zarzutów kasacyjnych, które powinny dotyczyć procedowania przez sąd odwoławczy, nie można powielać zarzutów apelacyjnych. Wyjątkiem jest sytuacja, w której sąd odwoławczy nie rozpoznał zarzutów apelacyjnych bądź rozpoznał je w sposób nienależyty albo wyraził błędny pogląd prawny (tzw. efekt przeniesienia).

- np. gdy z uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego nie wynika, że zarzut apelacji był przedmiotem rozważań sądu.
- sąd odwoławczy powinien rzetelnie ustosunkować się do zarzutów podnoszonych w środku odwoławczym

POSTANOWIENIE SN Z 30.03.2017 R., III KK 395/16

„(...) w polskiej procedurze karnej obowiązuje system dwuinstancyjny, a nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji jest przewidziany jedynie na wypadek konieczności skorygowania najbardziej fundamentalnych błędów. Gdyby podstawy kasacji nie zostały określone w sposób bardziej restryktywny niż podstawy apelacji (zażalenia), wówczas mielibyśmy, w istocie, do czynienia z systemem trójinstancyjnym, opartym na tzw. zdublowanej apelacji (zażaleniu). Oparcie polskiego procesu karnego na modelu dwuinstancyjnym sprawia, że wydawane przez sądy ad quem orzeczenia reformatoryjne i utrzymujące w mocy rozstrzygnięcia sądów a quo, zyskują status prawomocności z chwilą ich ogłoszenia. Niekwestionowanym, fundamentalnym założeniem współczesnych procedur jest potrzeba zwiększonej ochrony stabilności orzeczeń prawomocnych w porównaniu z ochroną zaskarżonych orzeczeń nieprawomocnych”

KASACJA STRONY — WARUNKI SKUTECZNEGO WNIESIENIA

1. wyczerpanie toku instancji

2. istnienie *gravamen*

3. przymus adwokacko-radcowski — kasacja, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, musi zostać sporządzona i podpisana przez adwokata, radcę prawnego albo radcę Prokuratury Generalnej RP

- ważne! — zakres działania obrońcy (pełnomocnika) z urzędu w postępowaniu karnym — art. 84
- Ustanowienie obrońcy lub wyznaczenie obrońcy z urzędu **uprawnia** go do działania w całym postępowaniu, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zawiera ograniczeń. Wyznaczenie obrońcy z urzędu nakłada na niego **obowiązek** podejmowania czynności procesowych **do prawomocnego zakończenia postępowania**
- Obrońca wyznaczony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, w postępowaniu o uchylenie wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania lub w postępowaniu o wznowienie postępowania powinien sporządzić i podpisać kasację, skargę od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania lub wnioski o wznowienie postępowania albo poinformować na piśmie sąd, że nie stwierdził podstaw do wniesienia kasacji, skargi lub wniosku o wznowienie postępowania. Jeżeli kasacja, skarga lub wniosek zostaną wniesione, obrońca ten jest uprawniony do udziału w toczącym się postępowaniu.

KASACJA STRONY — WARUNKI SKUTECZNEGO WNIESIENIA

4. dochowanie terminów procesowych

- 7 dniowego terminu od daty ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia sądu odwoławczego do złożenia wniosku o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem
- 30 dniowego terminu od daty doręczenia wyroku wraz z uzasadnieniem do złożenia kasacji w Sądzie Najwyższym za pośrednictwem sądu, który wydał zaskarżony wyrok

5. kasacja może być oparta na podstawach wskazanych w art. 523!

6. uiszczenie opłaty kasacyjnej (450 zł, gdy sądem I instancji był sąd rejonowy, 750 zł, gdy sądem I instancji był sąd okręgowy)

Wniesieniu kasacji nie stoi na przeszkodzie wykonanie kary, akt łaski, zatarcie skazania ani okoliczność wyłączająca ściganie lub uzasadniająca zawieszenie postępowania.

KASACJA NADZWYCZAJNA — ART. 521

Prokurator Generalny, a także Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie.

Rzecznik Praw Dziecka może wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie, jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia praw dziecka.

Kasacja nadzwyczajna może być wniesiona od każdego prawomocnego orzeczenia, kończącego postępowanie, czyli

- także od postanowień,
- prawomocnego wyroku sądu I instancji
- wyroku nakazowego
- wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, a także karę grzywny, ograniczenia wolności lub np. od orzeczenia, w którym odstąpiono od wymierzenia kary

Strona lub inny uczestnik postępowania może złożyć wniosek (prośbę) o wniesienie kasacji nadzwyczajnej przez podmioty z art. 521 (por. 9 § 2)

Kasację nadzwyczajną wnosi się bezpośrednio do Sądu Najwyższego. Podmioty z art. 521 nie są ograniczone żadnym terminem, ale niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść oskarżonego po upływie 1 roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

W kasacji nadzwyczajnej można podnosić zarzuty rażącego naruszenia prawa, jeżeli miało to istotny wpływ na treść orzeczenia (art. 438 pkt 1 i 2) oraz bezwzględne przyczyny odwoławcze

KASACJA PROKURATORA GENERALNEGO ZE WZGLĘDU NA RAŻĄCĄ NIEWSPÓŁMIERNOŚĆ KARY

Art. 523 § 1. Kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w **art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa**, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary.

§ 1a. Ograniczenia, o którym mowa w § 1 zdanie drugie, nie stosuje się do kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie.

Problem – dlaczego w 523 § 1a mowa o „niewspółmierności kary” a w 438 pkt 4 o „rażącej niewspółmierności”? Czy niewspółmierność przy kasacji nadzwyczajnej musi być mniej rażąca niż przy zwyczajnej?

por. w szczególności postanowienie SN z 30.03.2017 r., III KK 395/16 – następny slajd

„W związku z tym, że w przepisie określającym owo wyłączenie mowa jest o „niewspółmierności kary”, a nie o „rażącej niewspółmierności kary”, może zrodzić się pytanie, czy chodzi tu o jakąkolwiek rozbieżność w ocenie między Sądem Najwyższym i sądem powszechnym co do rodzaju i wysokości kary, czy też chodzi jedynie o niewspółmierność, która osiągnęła kwalifikowaną postać, a mianowicie o niewspółmierność rażącą.

Jak słusznie rozstrzygnął to już Sąd Najwyższy w dotychczasowych orzeczeniach, wykładnia systemowa i funkcjonalna zdecydowanie przemawiają **za zawężającym rozumieniem tej podstawy kasacyjnej, obejmującym tylko i wyłącznie rażącą niewspółmierność kary.** Trafnie wskazano bowiem, że w systemie środków zaskarżenia jednym z kryteriów podziału na zwyczajne i nadzwyczajne środki zaskarżenia są podstawy zaskarżenia, które w przypadku nadzwyczajnych środków zaskarżenia mają charakter kwalifikowany. **Kasacja, co do zasady, może zostać oparta na zarzucie „rażącego” naruszenia prawa, gdy mogło ono mieć „istotny” wpływ na treść orzeczenia (art. 523 § 1 k.p.k.).** Takiego wymagania nie przewidziano w wypadku podstaw do wniesienia zwykłych środków zaskarżenia z odwołaniem się do naruszenia czy to prawa materialnego, czy procesowego (art. 438 pkt 1 i 2 k.p.k.). **Posłużenie się przez ustawodawcę w art. 523 k.p.k. sformułowaniem „niewspółmierność kary”, bez dopełnienia go przymiotnikiem „rażąca”, nie może więc być obliczona na zróżnicowanie podstawy odwoławczej i kasacyjnej w zakresie współmierności kary w tym aspekcie, iż na gruncie postępowania wywołanego nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia niewspółmierność kary o mniejszym stopniu nasilenia może być uznana za skuteczną podstawę tego środka.** Zróżnicowanie to wynika jedynie z przyjętej techniki legislacyjnej. Chodziło w tym wypadku o wprowadzenie wyjątku od wyrażonej w art. 523 § 1 k.p.k. zasady, że kasacja nie przysługuje wyłącznie z powodu niewspółmierności kary, w którym to przepisie nawiązywano do systematyki zwykłych podstaw odwoławczych. Pozbawione jakiejkolwiek racji byłoby przy tym wprowadzenie możliwości kwestionowania w nadzwyczajnym środku zaskarżenia czegoś, czego nie można było uprzednio kwestionować w ramach środka zwykłego, to jest w apelacji – a mianowicie niewspółmierności kary innej niż rażąca”

POSTANOWIENIE SN Z 30.03.2017 R., III KK 395/16

„(...) zarówno **charakter kasacji**, która jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, nie zaś zwykłym środkiem odwoławczym, jak i **potrzeba zwiększonej ochrony stabilności orzeczeń prawomocnych w porównaniu z ochroną zaskarżonych orzeczeń nieprawomocnych**, przemawiają za poglądem, że na gruncie postępowania wywołanego nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, wniesionym na podstawie art. 523 § 1a k.p.k., za skuteczną podstawę tego środka może być uznana wyłącznie „rażąca”, a nie „zwykła” („jakakolwiek”) niewspółmierność kary, a co więcej, stopień nasilenia owej rażącej niewspółmierności musi być wyższy od tego, który byłby wystarczający dla uwzględnienia apelacji wniesionej na podstawie z art. 438 pkt 4 k.p.k.”

WARUNKI FORMALNE KASACJI

Część wstępna kasacji (art. 119)

- oznaczenie sądu (kasacja zawsze jest adresowana do Sądu Najwyższego)
- wskazanie sprawy
- oznaczanie i adres wnoszącego kasację
- podanie nazwy pisma (kasacja)

Część merytoryczna kasacji

- określenie zakresu zaskarżenia (art. 427 § 1, art. 425 § 2 w zw. z art. 518)
- wskazanie zarzutów kasacyjnych (art. 427 § 2 w zw. z art. 518 i art. 523 § 1) i podanie na czym polegało zarzucane uchybienie (art. 526 § 1)
- sformułowanie wniosku kasacyjnego

Część motywacyjna kasacji – uzasadnienie

Część końcowa – data, podpis, załączniki kasacji (odpisy, dowód uiszczenia opłaty – ważne art. 527 § 2, upoważnienie do obrony/pełnomocnictwo)

TRYB ROZPOZNAWANIA KASACJI STRONY

1. Kasację wnosi się do Sądu Najwyższego za pośrednictwem sądu, który wydał zaskarżony wyrok. **Strona musi złożyć wniosek o doręczenie wyroku wraz z pisemnym uzasadnieniem.**

- art. 457
- sąd odwoławczy powinien sporządzić uzasadnienie w terminie 14 dni od daty ogłoszenia wyroku

2. Strona ma 30 dni od daty doręczenia wyroku wraz z uzasadnieniem. W przypadku wniesienia kasacji obowiązuje przymus **adwokacko-radcowski**. Kasacja musi zostać sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego. Jeżeli strona nie ma obrońcy lub pełnomocnika z wyboru może złożyć wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu.

3. Kasację wnosi się do sądu odwoławczego – kontrola formalna art. 526 w zw. z art. 119 §. 1 Prezes sądu odwoławczego, jeżeli kontrola formalna przebiegła pozytywnie doręcza odpis kasacji pozostałym stronom. Prokurator jest zobowiązany do złożenia odpowiedzi na kasację. Jeżeli kasacja nie spełnia warunków formalnych (lub braków nie uzupełniono w terminie 7 dni – art. 120), została wniesiona po terminie lub przez osobę nieuprawnioną – odmawia się przyjęcia kasacji. Za zarządzenie o odmowie przyjęcia kasacji przysługuje zażalenie

4. W sprawach z oskarżenia publicznego, prokurator musi złożyć pisemną odpowiedź na kasację. Po złożeniu pisemnej odpowiedzi, kasację przekazuje się do Sądu Najwyższego.

TRYB ROZPOZNAWANIA KASACJI STRONY

5. Kontrola formalna przed Sądem Najwyższym – 531

- SN ponownie bada czy kasacja odpowiada warunkom formalnym (ogólnym i szczególnym), czy została wniesiona przez osobę uprawnioną, czy była dopuszczalna i czy jej przyjęcie nie nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu. SN może również zwrócić akta sądowi odwoławczemu, gdy ustalił, że nie zostały dopełnione czynności zmierzające do usunięcia braków formalnych wniesionej kasacji.
- na postanowienie o pozostawieniu kasacji bez rozpoznania **nie przysługuje zażalenie**

6. Sąd Najwyższy **rozpoznaje kasację na rozprawie**, a w wypadkach wskazanych w ustawie – na posiedzeniu bez udziału stron

- na posiedzeniu rozpoznawana jest kasacja
 - którą uznano za oczywiście bezzasadną, chyba że została wniesiona przez podmioty z art. 521
 - jeżeli uwzględnia się w całości na korzyść oskarżonego w razie jej oczywistej zasadności

TRYB ROZPOZNAWANIA KASACJI NADZWYCZAJNEJ

1. Podmioty z art. 521 wnoszą kasację **bezpośrednio do Sądu Najwyższego**
2. Kasację zawsze rozpoznaje się na rozprawie, chyba że Sąd Najwyższy uwzględni kasację jako oczywiście zasadną na posiedzeniu.

SKŁAD SĄDU W POSTĘPOWANIU KASACYJNYM

Rodzaj orzeczenia	Skład sądu
Kasacja dotyczy wyroku	3 sędziów
Kasacja dotyczy wyroku sądu orzekającego karę dożywotniego pozbawienia wolności	5 sędziów
Kasacja dotyczy orzeczenia SN (postanowienia i wyroku), a wydano je w składzie innym niż jednoosobowy	7 sędziów
Kasacja od orzeczenia SN wydanego w składzie 1 sędziego	3 sędziów
Gdy nie jest konieczne orzekanie o kasacji wyrokiem	1 sędzia, chyba że Prezes SN zarządzi rozpoznanie w składzie 3 sędziów

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ

ODDALENIE KASACJI	UCHYLENIE ZASKARŻONEGO ORZECZENIA W CAŁOŚCI LUB CZĘŚCI	ZMIANA ORZECZENIA – art. 537 § 2
- Kasację SN zawsze oddala <u>postanowieniem</u> - Por. uchwała SN z 9.10.2000, I KZP 37/00	- Postanowieniem lub wyrokiem, w zależności od tego czy kasację wniesiono od wyroku czy postanowienia - Decyzja uchylająca musi odpowiadać formie uchylanego orzeczenia	- Uchylenie orzeczenia i uniewinnienie oskarżonego, jeżeli skazanie jest niesłuszne - SN nie może zmieniać ustaleń faktycznych

SKARGA NA WYROK SĄDU ODWOŁAWCZEGO

INFORMACJE OGÓLNE — DLACZEGO TAKI NADZWYCZAJNY ŚRODEK ZASKARŻENIA?

Cel – kontrola, czy sądy odwoławcze stosują się do nowego modelu postępowania odwoławczego, tj. czy orzekają reformatoryjnie, czy zgodnie ze starymi przyzwyczajeniami uchylają wyrok i przekazują sprawę do ponownego rozpoznania.

- do 1.07.2015 r. sąd odwoławczy nie mógł prowadzić dowodów co do istoty sprawy, więc regułą było uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Model postępowania odwoławczego był rewizyjno-apelacyjny. Obecnie nacisk kładzie się na modyfikowanie orzeczenia, wszędzie tam gdzie jest to możliwe (art. 437).
- model rewizyjno – apelacyjny skutkował przedłużeniem postępowania i koniecznością rozpoznawania spraw od początku przez sąd I instancji.
- przed wejściem w życie nowelizacji z 2013 r., tj. do dnia 1.07.2015 r. istniała jeszcze jedna reguła ne peius – sąd odwoławczy nie mógł zmienić orzeczenia poprzez wymierzenie surowszej kary – co również ograniczało apelacyjność postępowania odwoławczego i wymuszało wydawanie orzeczeń kasatoryjnych

INFORMACJE OGÓLNE — DLACZEGO TAKI NADZWYCZAJNY ŚRODEK ZASKARŻENIA?

Ustawodawca wprowadził nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi na wyrok sądu odwoławczego. Wskazał, że takie rozwiązanie jest przydatne ze względu na *praktyczne korzyści z niego wynikające polegające m.in. na eliminowaniu bezzasadnych uchyleń wyroków, co bez wątpienia wpływa na przyspieszenie postępowania*. Jego zdaniem nowy środek zaskarżenia spełnia funkcję prewencyjną, powstrzymując sądy przed pochopną kasatoryjnością orzekania.

Skargę na wyrok sądu odwoławczego rozpoznaje Sąd Najwyższy, co – zdaniem ustawodawcy – ma gwarantować jednolitość orzecznictwa. Można byłoby ją wnieść ze względu na naruszenie przez sąd odwoławczy art. 437 k.p.k. lub art. 439 k.p.k.

SKARGA NA WYROK SĄDU ODWOŁAWCZEGO — DEFINICJA

Skarga na wyrok sądu odwoławczego —szczególny nadzwyczajny środek zaskarżenia, przysługujący stronie w celu spowodowania kontroli prawidłowości wydania przez sąd drugiej instancji wyroku uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania.

D. Gruszecka, [w:] J. Skorupka (red.), *Proces karny. Podręcznik*, Warszawa 2016, s. 775

Cechy skargi na wyrok sądu odwoławczego:

1. skargowość
2. bezwzględna dewolutywność — rozpoznawana przez Sąd Najwyższy
3. bezwzględna suspensywność — wstrzymuje wykonanie orzeczenia sądu II instancji
4. zakaz reformationis in peius — *nie dotyczy tego środka zaskarżenia, bo ocenia się, czy decyzja o uchyleniu orzeczenia była słuszna, czy nie*

Jest to specyficzny nadzwyczajny środek zaskarżenia, ponieważ przysługuje od orzeczenia, które nie kończy postępowania w sprawie.

PODSTAWY SKARGI

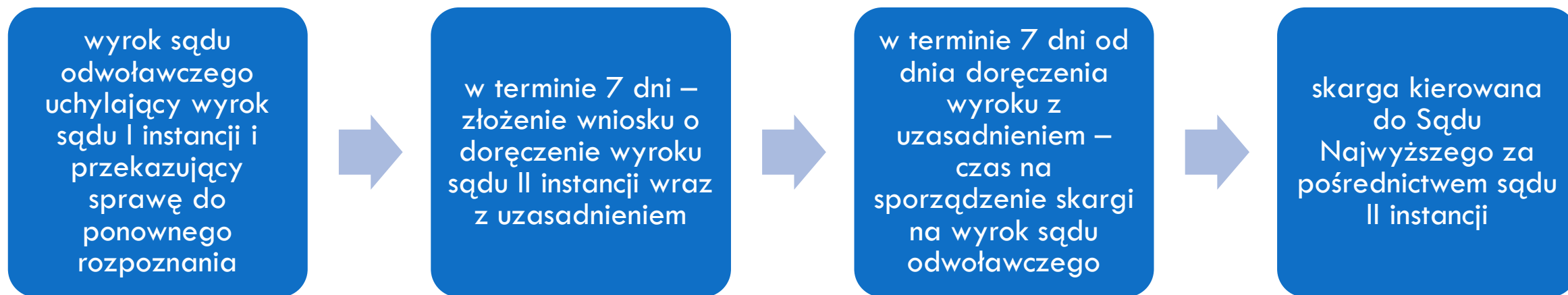
Przysługuje **na wyrok sądu odwoławczego**, uchylający wyrok sądu I instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania.

Podstawy skargi:

- sąd uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w sytuacji innej niż wskazana w art. 437
- *Uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić tylko w przypadkach wskazanych w art. 439, art. 454 (reguły ne peius – nie można skazać w postępowaniu w II instancji osoby, która została uniewinniona (umorzono/warunkowo umorzono postępowanie) ani zastrzyć kary poprzez wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności) lub **jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości***
- w postępowaniu drugoinstancyjnym zaistniała jedna z bezwzględnych przyczyn odwoławczych (art. 439)

W skardze należy wskazać kierunek zaskarżenia. Obowiązuje również wymóg *gravamen* – art. 425 § 3

TRYB WNOSZENIA I ROZPOZNANIA SKARGI SKARGI NA WYROK SĄDU ODWOŁAWCZEGO

Możliwe rozstrzygnięcia:

1. **postanowieniem** oddala skargę
2. **wyrokiem** uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania

Skarga
rozpoznawana na
**posiedzeniu bez
udziału stron**

prezes sądu II instancji (po przeprowadzeniu kontroli formalnej – art. 530 § 2 i 3 w zw. z 539f) doręcza skargę pozostałym stronom i poucza o prawie do wniesienia odpowiedzi na skargę na wyrok sądu odwoławczego w terminie 7 dni, a po tym terminie przekazuje ją do Sądu Najwyższego

SKARGA NA WYROK SĄDU ODWOŁAWCZEGO

Można mieć wątpliwości czy ten środek zaskarżenia jest potrzebny.

1. Za wcześnie na ocenę, czy w ogóle sądy będą niezasadnie uchylały wyroki i przekazywały sprawy do ponownego rozpoznania. Badania dotychczas prowadzone dotyczyły stanu prawnego, gdzie sąd odwoławczy miał ograniczone możliwości orzekania reformatoryjnego.

2. Bardzo krótki termin wniesienia skargi nie służy temu by były one na najwyższym merytorycznym poziomie (w przeciwieństwie do kasacji), a przecież jest to środek kierowany do Sądu Najwyższego

WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Drugi obok kasacji kodeksowy nadzwyczajny środek zaskarżenia. Ma na celu uchylenie orzeczenia przede wszystkim z uwagi na okoliczności, jakie zaistniały poza postępowaniem, a mogły mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia.

Wznowienie postępowania – zasadniczo – nie jest ograniczone żadnym terminem.

▪ Uwaga na:

1. Art. 540b § 1 - Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić na wniosek oskarżonego, złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu jeżeli sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność
 - nie stosuje się tego przepisu, gdy w rozprawie/posiedzeniu uczestniczył obrońca oraz w przypadkach, o których mowa w art. 133 § 1, 136 § 1 i 139 § 1
2. art. 542 § 5 – niedopuszczalne jest wznowienie postępowania z urzędu na niekorzyść oskarżonego po upływie 1 roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Przeszkodą do wznowienia postępowania nie jest wykonanie kary, ułaskawienie, zatarcie skazania czy śmierć skazanego (art. 542 § 2)

W trybie określonym w rozdziale 56 możliwe jest wznowienie **jedynie postępowania sądowego**.

KIERUNEK WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Wyłącznie na korzyść

- po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że (art. 540 § 1 pkt. 2):
 - a) skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze,
 - b) skazano go za przestępstwo zagrożone karą surowszą albo nie uwzględniono okoliczności zobowiązujących do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo też błędnie przyjęto okoliczności wpływające na nadzwyczajne obostrzenie kary,
 - c) sąd umorzył lub warunkowo umorzył postępowanie karne, błędnie przyjmując popełnienie przez oskarżonego zarzucanego mu czynu.
- Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 540 § 2);
- Potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską (art. 540 § 3).
- Ujawnią się bezwzględne przyczyny odwoławcze z art. 439 § 1 pkt. 9 – 11, obligujące sąd do wznowienia postępowania z urzędu, pod warunkiem, że okoliczność ta nie była uprzednio przedmiotem rozpoznania kasacji (art. 542 § 3)

Na korzyść lub niekorzyść

- związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia (art. 540 § 1 pkt. 1),
- sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność (art. 540b § 1),
- W przypadku zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt. 1 – 8.

Wyłącznie na niekorzyść

- skazany, do którego zastosowano przepis art. 60 § 3 lub 4 k.k. lub art. 36 § 3 k.k.s., nie potwierdził w postępowaniu karnym ujawnionych przez siebie informacji (art. 540a pkt. 1),
- zachodzi okoliczność określona w art. 11 § 3 (art. 540a pkt. 2).

PRZESŁANKI WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Art. 540. § 1. Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się, jeżeli:

1. w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia,
2. po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że:
 - a) skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze,
 - b) skazano go za przestępstwo zagrożone karą surowszą albo nie uwzględniono okoliczności zobowiązujących do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo też błędnie przyjęto okoliczności wpływające na nadzwyczajne obostrzenie kary,
 - c) sąd umorzył lub warunkowo umorzył postępowanie karne, błędnie przyjmując popełnienie przez oskarżonego zarzucanego mu czynu.

§ 2. Postępowanie wznawia się na korzyść strony, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie; wznowienie nie może nastąpić na niekorzyść oskarżonego.

§ 3. Postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

Art. 540a Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić, jeżeli:

1. skazany, do którego zastosowano przepis art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu karnego lub art. 36 § 3 Kodeksu karnego skarbowego, nie potwierdził w postępowaniu karnym ujawnionych przez siebie informacji,
2. zachodzi okoliczność określona w art. 11 § 3.

Art. 540b. § 1. Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić na wniosek oskarżonego, złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu, jeżeli sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność,

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w wypadkach, o których mowa w art. 133 § 2, art. 136 § 1 oraz art. 139 § 1, a także jeżeli w rozprawie lub posiedzeniu

PRZESTĘPSTWO POPEŁNIONE W ZWIĄZKU Z POSTĘPOWANIEM JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA

Art. 540 § 1 pkt. 1 → tzw. *propter falsa*

Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się **jeżeli w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa**, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia.

- **Art. 541. § 1.** Czyn, o którym mowa w art. 540 § 1 pkt 1, musi być ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że orzeczenie takie nie może zapaść z powodu przyczyn wymienionych w art. 17 § 1 pkt 3-11 lub w art. 22.
- § 2. W tym wypadku wniosek o wznowienie postępowania powinien wskazywać wyrok skazujący lub orzeczenie zapadłe w postępowaniu karnym, stwierdzające niemożność wydania wyroku skazującego.

Wznowienie na tej podstawie wymaga stwierdzenia dwóch okoliczności:

1. Faktu popełnienia przestępstwa, zgodnie z art. 541;
2. Wykazania wpływu przestępstwa na treść orzeczenia, czyli musi istnieć związek przyczynowy pomiędzy przestępstwem a treścią orzeczenia. Ustawa nie precyzuje rodzaju przestępstwa i z tego względu należy przyjąć, że chodzi o każde przestępstwo o cechach wyżej wskazanych, popełnione nie tylko przez uczestnika procesu.

NOWE FAKTY LUB DOWODY JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Art. 540 § 1 pkt. 2 → tzw. *propter nova*

Nowe fakty lub dowody, które na to, że:

- a) skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze,
- b) skazano go za przestępstwo zagrożone karą surowszą albo nie uwzględniono okoliczności zobowiązujących do nadzwyczajnego złagodzenia kary albo też błędnie przyjęto okoliczności wpływające na nadzwyczajne obostrzenie kary,
- c) sąd umorzył lub warunkowo umorzył postępowanie karne, błędnie przyjmując popełnienie przez oskarżonego zarzucanego mu czynu.

Chodzi o tzw. *noviter reperta*, czyli fakty (dowody) nowo ujawnione i uprzednio nieznane nawet stronie. Jak stwierdza się w Uzasadnieniu do projektu nowelizacji z 27 września 2013 r.: „W postępowaniu opartym na modelu kontradyktoryjnym strona nie powinna pozostawać bierna w prezentowaniu dowodów w toku postępowania przed wydaniem prawomocnego orzeczenia i niejako „zaskakiwać” nimi organy wymiaru sprawiedliwości dopiero we wniosku mającym inicjować postępowanie toczące się w trybie nadzwyczajnego środka zaskarżenia.”

Strona musi uprawdopodobnić okoliczności wskazane w art. 540 § 1 pkt. 2

NOWE FAKTY LUB DOWODY JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Postanowienie SN z dnia 19 kwietnia 2007 r., II KO 60/06

Ciężar dowodu w postępowaniu przewidzianym w rozdziale 56 k.p.k. spoczywa na stronie składającej wniosek o wznowienie postępowania. Jednocześnie nowy dowód, który nie był znany Sądowi orzekającym w sprawie, musi mieć taki charakter i znaczenie, że z dużym prawdopodobieństwem wykazuje, iż zapadłe dotychczas orzeczenia były błędne, a więc, że doszło do "pomyłki sądowej".

Postanowienie SN z dnia 15 kwietnia 2008 r., II KO 84/07

To skazany, w razie powoływania się na podstawę de novis, obarczony jest ciężarem uprawdopodobnienia zasadności wniosku o wznowienie postępowania, skoro wcześniej prawomocnym wyrokiem skazującym obalone zostało domniemanie niewinności. Nie wystarczy zatem samo powoływanie się przez autora wniosku na nowy fakt czy dowód, ale powinien on przedstawić co najmniej tzw. dowód swobodny (np. pisemne oświadczenie określonej osoby), świadczący o błędności skazania.

ORZECZENIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

art. 540 § 2 → tzw. *propter decreta*

Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji orzeczenie TK o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Art. 540 § 2 jest podstawą do wznowienia każdego orzeczenia (postanowienia oraz wyroku), niezależnie od rodzaju rozstrzygnięcia (skazanie, uniewinnienie, umorzenie czy warunkowe umorzenie postępowania). Nie jest wymagane spełnienie dodatkowych przesłanek - samodzielną podstawą wznowienia jest orzeczenie TK o niezgodności przepisu stanowiącego podstawę orzeczenia z Konstytucją RP, umową międzynarodową czy ustawą.

Ustawodawca nie wymaga, aby w chwili złożenia wniosku konkretny przepis utracił moc obowiązującą. Chodzi jedynie o stwierdzenie jego niekonstytucyjności. Jednak gdy TK stwierdził niekonstytucyjność przepisu, ale odroczył na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji utratę jego mocy, wznowienie postępowania może nastąpić dopiero po upływie czasu, do którego przepis ten jeszcze obowiązuje

Wznowienie postępowania przepisu może nastąpić tylko na korzyść strony, ale jednocześnie pod warunkiem, że nie będzie to wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego. Oznacza to, że wznowienie postępowania na korzyść innej strony niż oskarżony nie może doprowadzić do pogorszenia sytuacji prawnej oskarżonego w żadnym aspekcie w stosunku do tej, jaka istniała przed wznowieniem postępowania.

ROZSTRZYGNIĘCIE ORGANU MIĘDZYNARODOWEGO JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Art. 540 § 3

Postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

Głównie chodzi o ETPC, ale należy uwzględnić również Komitet Praw Człowieka ONZ

Bardzo ważna uchwała 7 sędziów SN z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 14/14

"Potrzeba" wznowienia postępowania, o której mowa w art. 540 § 3 k.p.k., może dotyczyć nie tylko postępowania w sprawie, do której odnosi się rozstrzygnięcie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka o naruszeniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ale także do innych postępowań karnych, w których zaistniało naruszenie postanowień Konwencji tożsame w układzie okoliczności faktyczno-prawnych do stwierdzonego w orzeczeniu tego Trybunału wydanym przeciwko Polsce.

cd. Na następnym slajdzie

Kwestia "potrzeby" wznowienia postępowania wynikającej z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego nie może być jednak postrzegana tylko i wyłącznie jako służąca zapewnieniu poszanowania wyroków **Trybunału przez państwa-strony umowy międzynarodowej, niejako w wymiarze formalno-egzekucyjnym, ale także jako mechanizm gwarantujący urzeczywistnienie leżących u podstaw tego rozstrzygnięcia regulacji materialnoprawnych, kształtujących prawa i obowiązki różnych podmiotów. Chodzi bowiem o realizację tkwiących u podstaw orzeczenia Trybunału gwarancji dla praw i wolności człowieka.** W tym też kontekście podobna sytuacja wystąpi w razie konieczności przyjęcia w procesie stosowania prawa takiej wykładni, która będzie uwzględniała dorobek orzeczniczy Trybunału, a w wypadku braku możliwości dokonania takiej prokonwencyjnej wykładni - albo do zastosowania przepisu Konwencji wprost (jeżeli jest to możliwe), albo do zainicjowania kontroli zgodności przepisu prawa krajowego z Konwencją przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W takich sytuacjach to jednak nie "formalizm egzekucyjny", upatrujący istoty zagadnienia w samym orzeczeniu, a zawarte w treści tego rozstrzygnięcia stwierdzenie naruszenia praw lub wolności człowieka będzie miało znaczenie dla decyzji podejmowanych w postępowaniu karnym. Z tym skorelowany jest wszak ciężący na państwie obowiązek gwarancyjny, zapisany już w art. 1 EKPC, że: "Wysokie Układające się Strony zapewniają każdemu człowiekowi, podlegającemu ich jurysdykcji, prawa i wolności określone w rozdziale I niniejszej konwencji". Dlatego też wskazane mechanizmy mają w pierwszej kolejności doprowadzić do poszanowania praw i wolności człowieka, a dopiero w następnej - i to niejako w charakterze środka do celu - samego orzeczenia Trybunału. Realizacja takiego obowiązku musi mieć jednak wymiar tak prospektywny, jak i retrospektywny. **W przeciwnym wypadku ochrona praw i wolności człowieka byłaby niepełna, a dodatkowo wprowadzałaby nieuzasadnione rozróżnienie sytuacji oskarżonych w sprawach, w których nie orzekał Trybunał, w zależności od tego, czy ich sprawy były rozpoznawane przed wydaniem, czy też po wydaniu przez Trybunał orzeczenia stwierdzającego naruszenie postanowień Konwencji.**

(...) Przyjęta szeroka interpretacja podstawy wznowienia postępowania z art. 540 § 3 k.p.k. stanowi realizację obowiązku przestrzegania w każdej sprawie praw i wolności człowieka. Kryterium tożsamości okoliczności faktyczno-prawnych powoduje, że raz stwierdzone przez Trybunał naruszenie praw człowieka wywoła określony skutek w innych sprawach, w których takie samo naruszenie Konwencji miało miejsce. **W konsekwencji prowadzi to do pełniejszej realizacji zasady subsydiarności konwencyjnego systemu ochrony praw człowieka, zgodnie z którą to organy krajowe są w pierwszej kolejności odpowiedzialne za zapewnienie osobom pozostającym w ich jurysdykcji należytej ochrony praw zagwarantowanych w Konwencji.**

ART. 540A – WZNOWIENIE WYŁĄCZNIE NA NIEKORZYŚĆ

Pojawienia się nowych okoliczności świadczących o tym, że oskarżony nie zasługiwał na skazanie z zastosowaniem nadzwyczajnego złagodzenia kary w warunkach art. 60 § 3 lub 4 k.k. albo art. 36 § 3 k.k.s., albo wskazujących, że absorpcyjne umorzenie postępowania karnego było niezasadne. W tych sytuacjach wznowienie postępowania może nastąpić **tylko na wniosek strony**.

W wypadku wskazanym w pkt 1 chodzi o wznowienie postępowania w sprawie, w której wydano wyrok z zastosowaniem art. 60 § 3 lub 4 k.k. albo art. 36 § 3 k.k.s. w stosunku do współoskarżonego, który następnie w innym postępowaniu - przesłuchany jako świadek - **nie potwierdził okoliczności, które wówczas ujawnił, i dzięki temu skorzystał z dobrodziejstwa nadzwyczajnego złagodzenia kary**.

Pkt. 2 zawiera odesłanie do art. 11 § 3 („postępowanie umorzone na podstawie § 1 można wznowić [...],”). Wskazane w tym przepisie przesłanki wznowienia odnoszą się więc do każdego umorzonego absorpcyjnie postępowania. Chodzi tu o taki układ procesowy, w którym sąd absorpcyjnie umorzył postępowanie, natomiast wyrok skazujący wydany w innej sprawie, z powodu którego to postępowanie umorzono, został następnie uchylony lub w istotny sposób zmieniony w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania. Dochodzi zatem do zmiany okoliczności, które leżały u podstaw umorzenia absorpcyjnego.

ROZPOZNANIE SPRAWY POD NIEOBECNOŚĆ OSKARŻONEGO JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

art. 540b

§ 1. Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić na wniosek oskarżonego, złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu, jeżeli:

1. sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaze on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność,
2. orzeczenia, o którym mowa w art. 100 § 3 i 4, wydanego pod nieobecność skazanego nie doręczono skazanemu albo doręczono w inny sposób niż osobiście, gdy wykaze on, że nie wiedział o jego treści oraz o przysługującym mu prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w wypadkach, o których mowa w art. 133 § 2, art. 136 § 1 oraz art. 139 § 1, a także jeżeli w rozprawie lub posiedzeniu uczestniczył obrońca.

ROZPOZNANIE SPRAWY POD NIEOBECNOŚĆ OSKARŻONEGO JAKO PODSTAWA WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Kontrowersyjna podstawa wznowienia postępowania. Została wprowadzona w związku z koniecznością dostosowania przepisów k.p.k. do wymogów unijnych (decyzja ramowa Rady 2009/299/WSiSW z 26 lutego 2009 r. zmieniającej decyzje ramowe 2002/584/WSiSW, 2005/214/WSiSW, 2006/783/WSiSW, 2008/909/WSiSW oraz 2008/947/WSiSW (Dz.Urz. UE 2009 L 81/24). Celem było wzmocnienie praw procesowych oskarżonych oraz ułatwienie stosowania zasady wzajemnego uznawania do orzeczeń wydanych pod nieobecność danej osoby na rozprawie. Wskazana decyzja ramowa preferuje - w zakresie form doręczania korespondencji procesowej - doręczenie osobiste lub inną formę zapewniającą bezpośrednie uzyskanie przez oskarżonego informacji o czasie i miejscu rozprawy. Implementacja tej decyzji ramowej nie polega jednak na zmianie modelu doręczeń pism sądowych.

„Wznowienie postępowania na podstawie art. 540b ma fakultatywny charakter. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że "do oceny sądu pozostawiono ocenę, czy wznowienie postępowania w konkretnej sprawie byłoby celowe. Nie zawsze bowiem uchybienie obowiązkowi doręczenia np. orzeczenia skutkować będzie ograniczeniem praw procesowych oskarżonego. Jako przykład można podać niedoręczenie lub wadliwe doręczenie wyroku wydanego na posiedzeniu, wobec którego bieg terminu do złożenia środka zaskarżenia rozpoczął się z dniem jego ogłoszenia, nie zaś doręczenia stronie (tzw. doręczenie informacyjne). Wznowienie postępowania w takiej sytuacji byłoby całkowicie nieuzasadnione". Wydaje się, że wznowienie będzie niecelowe również w sytuacji, gdy oskarżony nie został w ogóle zawiadomiony, ale nie budzi wątpliwości, że wiedział o terminie rozprawy lub posiedzenia z innego źródła, np. od obrońcy. **Postulować jednak należy daleką idącą wstrzeźliwość w korzystaniu z możliwości odmowy wznowienia, pomimo że zachodzi jedna z podstaw określonych w art. 540b § 1. W przeciwnym razie może dojść do całkowitej uznaniowości w stosowaniu tej instytucji.**”

Prof. S. Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art.540b k.p.k.*, LEX

WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA Z URZĘDU

Art. 542 § 3 – wznowienie postępowania **jedynie z urzędu w przypadku zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych** jeżeli nie były one uprzednio przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji.

art. 439 § 1, przy czym wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego.

Wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego jest ograniczone 6 miesięcznym terminem

Wyjątek od zasady skargowości!

Bezwzględne przyczyny odwoławcze nie mogą być podstawą wznowienia postępowania na wniosek strony. Dla strony przyczyny te mogą być podstawą kasacji. Strona może jednak w trybie art. 9 § 2 zasygnalizować sądowi zaistnienie powyższych uchybień.

Zasygnalizowanie uchybień w trybie art. 9 § 2 nie jest obarczone przymusem adwokacko – radcowskim.

Sąd, działając z urzędu, postanowieniem wznawia postępowanie.

TRYB WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

Na wniosek

Art. 542 § 1

Art. 540, 540a i 540b

Wznowienie postępowania następuje **na wniosek strony**.

Po śmierci skazanego, wniosek o wznowienie postępowania na korzyść może złożyć osoba najbliższa

Z urzędu

Art. 542 § 3

W przypadku zaistnienia przyczyn wskazanych w art. 439 § 1, przy czym wznowienie postępowania jedynie z powodów określonych w pkt 9-11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego.

TRYB WZNOWIENIA POSTĘPOWANIA

W postępowaniu w przedmiocie wznowienia postępowania stosuje się odpowiednio przepisy postępowania odwoławczego i kasacyjnego, wskazane w art. 545:

1. art. 425 § 2 zd. 1 – strona może w drodze wznowienia postępowania zaskarżyć prawomocne orzeczenie w całości lub w części. Recypowanie tylko zdania pierwszego art. 425 § 2 oznacza, że w trybie wznowienia postępowania nie jest dopuszczalne zaskarżenie samego uzasadnienia orzeczenia;
2. art. 425 § 3 i 4 – *gravamen* w zaskarżeniu orzeczenia (§ 3), co nie dotyczy oskarżyciela publicznego, który może złożyć wniosek o wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego (§ 4);
3. 3) art. 429 – kontrola formalna wniosku o wznowienie postępowania przez prezesa sądu .W wypadku, gdy wniosek pochodzi od osoby nieuprawnionej (niebędącej stroną lub osobą wskazaną w art. 542 § 2) albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy (nie dotyczy postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem) lub pomimo wezwania do uzupełnienia jego braków formalnych nie zostały one usunięte, **prezes sądu wydaje zarządzenie o odmowie jego przyjęcia**. Podstawą do odmowy przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania jest również art. 530 § 2.
 - Zarządzenie prezesa sądu jest zaskarżalne.

4. art. 430 § 1 – mimo przyjęcia wniosku i skierowania do rozpoznania sąd powinien pozostawić wniosek bez rozpoznania, jeżeli zachodzą podstawy do odmowy jego przyjęcia określone w art. 429 § 1.. Recypowanie tylko § 1 art. 430 ogranicza możliwość zaskarżenia postanowienia o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania tylko do sytuacji wskazanej w art. 547 § 1 tzn. gdy to postanowienie wydał sąd okręgowy;
5. art. 431 i 432 – cofnięcie wniosku o wznowienie postępowania na takich samych zasadach, jak w wypadku cofnięcia środka odwoławczego.
6. art. 435 – w sprawach złożonych podmiotowo (więcej niż jeden oskarżony), gdy wniosek o wznowienie postępowania ograniczony został co do jednego ze współoskarżonych (skazanych), sąd wznowieniowy, wznowiając postępowanie na korzyść tego oskarżonego (skazanego), może także wznowić postępowanie co do pozostałych współoskarżonych (skazanych), którzy nie złożyli wniosku o wznowienie postępowania, jeżeli te same względy przemawiają za wznowieniem postępowania na rzecz tamtych
7. art. 442 – sąd, wznowiając postępowanie, uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej lub drugiej instancji. Sąd ponownie rozpoznaje sprawę **tylko w granicach przekazania**. Jeżeli zostało wznowione jedynie w części dotyczącej orzeczenia o karze, sąd ponownie rozpoznający sprawę może wyjść poza granice przekazania i uniewinnić oskarżonego lub umorzyć postępowanie (art. 442 § 1). Sąd ponownie rozpoznający sprawę jest jednak związany zapatrywaniem prawnymi i wskazaniem co do dalszego postępowania sformułowanymi przez sąd wznowieniowy (art. 442 § 3)
8. art. 456 – forma orzeczenia sądu wznowieniowego. Gdy wznowienie dotyczy postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem, to wznowiając postępowanie, sąd wznowieniowy orzeka w formie wyroku. Natomiast gdy wznowienie dotyczy postępowania sądowego zakończonego prawomocnym postanowieniem, to zgodnie z regułą wyrażoną w art. 93 § 1 sąd orzeka w formie postanowienia;

9. art. 529 –wniesieniu i rozpoznaniu wniosku o wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego (skazanego) nie stoi na przeszkodzie wykonanie kary, zatarcie skazania, akt łaski ani też okoliczność wyłączająca ściganie lub uzasadniająca zawieszenie postępowania;
10. art. 530 - podstawę do podjęcia przez prezesa sądu właściwego do wznowienia postępowania czynności dotyczących wstępnej kontroli wniosku o wznowienie postępowania w zakresie wskazanym w tym przepisie, a także uprawnia do wniesienia zażalenia na zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku Gdy sądem odwoławczym jest Sąd Najwyższy, a więc przy zażaleniu na zarządzenie prezesa sądu apelacyjnego lub Prezesa Sądu Najwyższego, to zgodnie z art. 530 § 3 zd. 2 Sąd Najwyższy orzeka jednoosobowo;
11. art. 532 – możliwość wstrzymania wykonania orzeczenia, którym prawomocnie zakończono postępowanie sądowe, jak też innego orzeczenia, którego wykonanie zależy od rozpoznania wniosku. Wstrzymanie wykonania orzeczenia może być połączone z zastosowaniem wskazanych w tym przepisie środków zapobiegawczych.
12. art. 538 - gdy po rozpoznaniu wniosku o wznowienie postępowania lub wznowiając postępowanie z urzędu, sąd uchylił wyrok skazujący, to ustaje wykonanie kary. W wypadku ponownego skazania karę już wykonaną zalicza się na poczet nowo orzeczonej kary (art. 538 § 1). W takiej sytuacji sąd wznowieniowy może również zastosować środek zapobiegawczy (art. 538 § 2). Na postanowienie o zastosowaniu tego środka przysługuje zażalenie (art. 252 § 1);
13. art. 434 i 443 – wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego (skazanego) i obowiązywanie zakazu *reformationis in peius*.

**Wniosek o
wznowienie
postępowania**

**Przymus adwokacko –
radcowski** – art. 545 § 2

WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU

- 1) sąd okręgowy – sprawy zakończone orzeczeniem sądu rejonowego,
- 2) sąd apelacyjny – sprawy zakończone orzeczeniem sądu okręgowego,
- 3) Sąd Najwyższy orzeka w przedmiocie wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu apelacyjnego lub Sądu Najwyższego.

Skład sądu – 3 sędziów

W kwestii wznowienia postępowania **sąd orzeka na posiedzeniu bez udziału stron**, chyba że prezes sądu lub sąd postanowi inaczej.

Jeżeli sąd zarządził sprawdzenie okoliczności w trybie art. 97, strony mają prawo wziąć udział w czynnościach sprawdzających.

**Kontrola formalna
wniosku art. 429 –
PREZES SĄDU**

**Niespełnienie wymogów formalnych
– odmowa przyjęcia wniosku
Zarządzenie zaskarżalne**

Sąd, orzekając jednoosobowo, odmawia przyjęcia wniosku nie pochodzącego od osoby wymienionej w § 2 bez wzywania do usunięcia jego braków formalnych, jeżeli z treści wniosku, w szczególności odwołującego się do okoliczności, które były już rozpoznawane w postępowaniu o wznowienie postępowania, wynika jego oczywista bezzasadność. Na postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie do tego samego sądu orzekającego w składzie trzech sędziów.

**Wniosek spełnia wymogi formalne –
przyjęcie zażalenia do rozpoznania**

**Kontrola dokonywana
przez sąd wznowieniowy
(art. 430)**

**Jeżeli wniosek spełnia
warunki formalne – przyjęcie
do rozpoznania**

**Negatywny wynik –
wniosek pozostawia się
bez rozpoznania**

RODZAJE ROZSTRZYGNIEĆ

Merytoryczne

Oddalenie wniosku – jeżeli sąd nie go uwzględnia

Uwzględnienie wniosku i:

1. uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi. W sytuacji, w której wznowienie dotyczy postępowania zakończonego orzeczeniem sądu drugiej instancji, przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić zarówno do sądu pierwszej, jak i drugiej instancji. Orzeczenie o wznowieniu postępowania i uchyleniu zaskarżonego rozstrzygnięcia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania nie podlega zaskarżeniu;
2. uchylenie zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie oskarżonego;
3. uchylenie zaskarżonego orzeczenia i umorzenie postępowania.

Niemerytoryczne

Odmowa przyjęcia jeżeli zachodzą braki formalne

Pozostawienie bez rozpoznania:

- Zachodzą braki formalne
- Wniosek o wznowienie został cofnięty

Art. 547. § 1. Na postanowienie **oddalające wniosek** lub **pozostawiające go bez rozpoznania** przysługuje zażalenie, chyba że orzekł o tym sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy.

FORMA ORZECZENIA

W wypadku gdy sąd wznowia postępowanie zakończone wydaniem wyroku, orzeka także w formie wyroku (art. 456 w zw. z art. 545 § 1).

Jeżeli przedmiotem wznowienia jest postępowanie zakończone wydaniem postanowienia, to w przypadku **wznowienia postępowania i uchylenia tego orzeczenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania** sąd orzeka w **formie postanowienia** (art. 93 § 1).

W sytuacji, w której sąd po wznowieniu postępowania **uniewinnia oskarżonego lub umarza postępowanie, orzeka w formie wyroku niezależnie od tego, jaką formę miało orzeczenie kończące postępowanie.**

ZASKARŻALNOŚĆ WYROKÓW WYDANYCH W POSTĘPOWANIU WZNOWIENIOWYM

Art. 547.

§ 3. Uchylając zaskarżone orzeczenie, sąd może wyrokiem uniewinnić oskarżonego, jeżeli nowe fakty lub dowody wskazują na to, że orzeczenie to jest oczywiście niesłuszne, albo też postępowanie umorzyć. Od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie przysługuje środek odwoławczy.

§ 4. Od orzeczeń, o których mowa w § 3, wydanych przez Sąd Najwyższy, środek odwoławczy nie przysługuje

Można wnieść apelację od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie tylko wtedy, gdy został on wydany przez sąd okręgowy lub sąd apelacyjny. Jeżeli wyrok wydał sąd apelacyjny sądem odwoławczym będzie Sąd Najwyższy.

SKARGA NADZWYCZAJNA

SKARGA NADZWYCZAJNA — INFORMACJE OGÓLNE

Uregulowania jest w **art. 89-95 ustawy o Sądzie Najwyższym**.

Dotyczy prawomocnych, jak i niepodlegających wzruszeniu na innej drodze orzeczeń wydanych w postępowaniu karnym i cywilnym.

Jest to nadzwyczajny środek zaskarżenia od każdego prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego dla zbadania ich zgodności z prawem, prawidłowości ustaleń faktycznych lub naruszenia zasady lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP, wnoszony bezpośrednio do Sądu Najwyższego przez podmioty kwalifikowane.

PODSTAWY I WYMOGI FORMALNE SKARGI NADZWYCZAJNEJ

1. Przysługuje od **każdego prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postanowienie w sprawie** (art. 89 § 1 ustawy o SN) – a zatem nie tylko od wyroku, ale też od prawomocnych postanowień, bez względu na to czy wykorzystano drogę instancyjną czy też nie.

2. Podstawą skargi nadzwyczajnej może być jedynie:

- naruszenie zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP;
- rażące naruszenie prawa przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie;
- oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

3. Uprawnienie do wystąpienia ze skargą nadzwyczajną przysługuje:

- we wszystkich sprawach – Prokuratorowi Generalnemu i Rzecznikowi Praw Obywatelskich;
- w zakresie swoich właściwości – Prezesowi Prokuratury Generalnej RP, Rzecznikowi Praw Dziecka, Rzecznikowi Praw Pacjenta, Przewodniczącemu Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznikowi Finansowemu, Rzecznikowi Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

PODSTAWY I WYMOGI FORMALNE SKARGI NADZWYCZAJNEJ

4. Skargę nadzwyczajną można wnieść w terminie zawitym **5 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia**. Jeżeli jednak od orzeczenia została wniesiona kasacja wówczas termin wynosi **1 rok od uprawomocnienia się orzeczenia**, po którym niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego; jeżeli zaś od orzeczenia została wniesiona kasacja – odpowiednio 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania (art. 89 § 3 ustawy o SN).

Od tego unormowania są dwa wyjątki:

a) gdy orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne;

b) jeżeli jego uchylenie naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania RP;

nawet pomimo upływu 5-letniego terminu – Sąd Najwyższy może przyjąć skargę, lecz przy jej rozpatrywaniu ograniczy się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem orzeczenia kasatoryjnego.

PODSTAWY I WYMOGI FORMALNE SKARGI NADZWYCZAJNEJ

5. W **ustawie o SN** zawarto przepis intertemporalny – **art. 115**, który dopuszcza w okresie 3 lat od dnia wejście w życie ustawy wnoszenie skarg nadzwyczajnych od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17.10.1997r.
6. Dla rozpatrywania skarg utworzono nową izbę Sądu Najwyższego – **Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych** (art. 133 § 2 ustawy o SN).
7. Zgodnie z art. 95 pkt 2 ustawy o SN w zakresie nieuregulowanym stosuje się **odpowiednio przepisy dotyczące kasacji**.

POSTĘPOWANIE W PRZEDMIOCIE SKARGI NADZWYCZAJNEJ

1. Skarga jest wnoszona **bezpośrednio do Sądu Najwyższego**.
2. W SN skarga podlega kontroli formalnej sprawowanej przez Prezesa SN (odpowiednio stosowany art. 530 k.p.k.).
3. SN może pozostawić skargę bez rozpoznania, stosując odpowiednio art. 531 k.p.k.
4. W razie przyjęcia skargi – SN rozpoznaje ją w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym – tylko w wypadkach określonych w art. 435, 439 i 455 k.p.k. (art. 536 k.p.k. w zw. z art. 95 ust. 2 ustawy o SN).
5. Nowość: skład ławniczy – skargi rozpoznawane są w składzie 2 sędziów zawodowych i 1 ławnika (konfiguracja nieznana dotąd w polskim prawie); jeżeli zaś skarga dotyczy orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku orzeczenie wydał SN – w składzie 5 sędziów oraz 2 ławników (konfiguracja również dotąd nieznana w polskim prawie).
6. Możliwość udziału w charakterze uczestnika ma **rzecznik interesu społecznego**, powoływany przez Pierwszego Prezesa SN lub Prezesa SN w razie **uznania, że wymaga tego ochrona praworządności i sprawiedliwości społecznej**.

ROZPOZNANIE SKARGI NADZWYCZAJNEJ

Sąd Najwyższy może wydać następujące orzeczenia po rozpoznaniu skargi:

1. o **oddaleniu skargi nadzwyczajnej** – SN orzeka postanowieniem w przypadku stwierdzenia, że brak jest podstaw do uchylenia zaskarżonego postanowienia;
2. w przypadku uwzględnienia skargi – SN orzeka wyrokiem lub postanowieniem (w zależności od tego jaką formę miało zaskarżone orzeczenie) o **uchyleniu w całości lub w części zaskarżonego orzeczenia** wraz z orzeczeniem następczym, które może mieć postać:
 - rozstrzygnięcia co do istoty sprawy (np. wyrok uniewinniający, ale także skazujący!);
 - przekazania sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi (może to być też sąd I instancji);
 - umorzenia postępowania;
3. zamiast oddalenia skargi lub uchylenia orzeczenia Sąd Najwyższy może **stwierdzić wydanie zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazać okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie.**